

KÖZ-GYŰJTEMÉNYEK

150 éves a nyíregyházi Jósa András Múzeum

Az ország egyik legnagyobb múlttal rendelkező, s egyben Kelet-Magyarország legrégebbi közművelődési és tudományos intézménye az idén 150 éves Jósa András Múzeum. Az intézmény elődje a Szabolcs Vármegyei Régészeti Egylet – később Szabolcs Vármegyei Múzeum – dr. Jósa András régészeti gyűjteményéből fejlődött múzeummmá.

A névadó, Jósa András 1834-ben született Nagyváradon, és bár Bihar megyében látta meg a napvilágot, mégis szabolcsinak vallotta magát. Gimnáziumi tanulmányait öt helyen végezte: Nagyváradon, Pesten, Pozsonyban, Kassán, majd Bécsben fejezte be. Édesapja, dr. Jósa Péter a jogi pályára szánta. András, engedelmeskedve apja kérésének beiratkozott a bécsi jogi karra. Egy évet töltött itt, majd 1853-ban átiratkozott a magyaróvári Mezőgazdasági Akadémiára. Végzett gazdaszásként a nagyecenki Széchenyi-birtokon gyakornokoskodott, majd hazatért a Bihar megyei Nagyszántóra, ahol apja 700 holdnyi birtokán sikeresen gazdálkodott. Imádott fűrni-faragni. Sajátos módon e szenvedélye határozta meg egész későbbi életét. Esztergályozás közben balesetet szenvedett, később pedig sebét félrekezeltek, s az eltályogosodott. A gyógyulás majd másfél évig elhúzódott, bőven volt idő arra, hogy megérjen Jóságban az elhatározás, mely szerint orvos akar lenni. 1860-ban Bécsben az egyetem orvosi fakultására iratkozott be, 1864-ben pedig megkapta oklevelét. Előbb a nagykállói kórház, húsz évvel később pedig már nagyapjához, dr. Jósa Istvánhoz hasonlóan Szabolcs vármegye főorvosa lett. Igen sokat tett a járványok leküzdéséért, a gyermekhalandóság csökkentéséért. Irányítása alatt épült meg Nyíregyházán 1899-re az Erzsébet királynéről elnevezett vármegyei kórház, amely 1969-től viseli az ő nevét.¹

Mindezek mellett Jósa András szívében mindig kiemelt helyet foglalt el a régészet. 1906-os nyugdíjba vonulását követően szinte minden idejét az archeológiának szentelte. A régészetet mint tudományt iskolában sohasem tanulta, ám ezzel kapcsolatos ismereteit már főiskolás éveitől kezdte gyarapítani. Élete során számos európai múzeumot nyílt alkalma megismerni. Ezekből a tanulmányutakból nagyon sokat tanult, szeretett menni, hogy – ahogy ő fogalmazott – „gyarló ősrégészeti ismereteimet gyarapítsam”. Bár számos országban járt, leleteket és régiségeket csak a Nyírség területéről gyűjtött. Az ásatásokon maga szerette kiásni, alaposan megvizsgálni a tárgyakat, de szívesen konzultált hozzáértőkkel. Különösképpen a kunhalmok, a honfoglalás kora és a bronzkorszak érdekelte. A halmokat dr. Szabó József európai hírű geológus még földtani képződményeknek gondolta, ám az ásatások során kiderült, hogy óriási sírhalmokról van szó. Jóságának akkor nyílt lehetősége először e halmok feltárására, amikor 1867-ben báró Vécsey József Szabolcs vármegye főispánja lett. A minden szépért, jóért lelkesülő Vécsey világot járt, művelt férfi, tengerésztiszt, Miksa mexikói császár hadsegéde volt. Mint megyebeli ember általános tiszteletnek és megbecsülésnek örvendett az ellenzéki Szabolcs megyeiek előtt.

¹ Dr. Istvánovits Eszter: Krúdy szerint Jósa András értékes regényalak lett volna. <http://www.szon.hu/krudy-szerint-josa-andras-ertekes-regenyalak-lett-volna/3697236>

Így került sor 1868-ban a geszterédi ásatásra, amelyen Jósán kívül részt vett báró Vécsey József és Mészáros Dániel szabolcsi földbirtokos. Az ásatás során III. századi szarmaták emlékeit találták. Az ásatásról értesítették Rómer Flórist, a Nemzeti Múzeum őrét, aki felvetette egy olyan társaság létrehozásának fontosságát, amely nemcsak felkutatja, de rendszerezi és elérhetővé teszi a nagyközönség számára a régimúlt emlékeit. Rómer Flóris bencés tanár, régész, múzeumalapító, egyetemi tanár volt, az MTA tagja. Munkássága során megteremtette a magyar régészet diszciplináris alapjait, valamint nagy szerepe volt abban, hogy 1876-ban megrendezésre került Magyarországon az ősrégészek és antropológusok világkongresszusa. A Geszteréden talált leletek és Rómer buzdítása eredményeképpen 1868. december 1-jén báró Vécsey József elnökletével, valamint Jósa és Mészáros támogatásával megalakult a Szabolcs Vármegyei Régészeti Egylet.²

Az 1868-ban megindult régészeti gyűjtőmunka nagy lelkesedést váltott ki a társulat tagjaiban, 1869 végére már 158 tárgy és 216 érméje, 1871-ben pedig 238 tárgy és 1162 érméje volt a társulati gyűjteménynek, amelyet Nagykállón, a vármegyeháza főispáni lakosztályában 2 vitrinben helyeztek el. Az állomány rendezésére Hampel Józsefnek, a Magyar Nemzeti Múzeum régiségtani őrének segítségével került sor. A régiségek nagy része Jósa szerzeménye volt. Miként első páciense egy szál kolbásszal fizetett, úgy gyakorivá vált a régiségekkel való honorálás is.³

Amikor Vécsey 1872-ben a főispánságról lemondott és a Régészeti Társulat elnökségétől megvált, dr. Jósa András főorvos vette át az elnökséget. A múzeum fejlődése átmenetileg megakadt. Ez azonban nem Vécsey távozásával függött össze, hanem azzal a hamis váddal, amely Jósát érte néhány aranytárgy eltűnésével kapcsolatosan. Jósát a vádaskodás mélyen érintette, egy időre visszavetette lelkesedését. Közben sikerek is történtek: a nagykállói régészeti gyűjtemény 1875-ben a grazi régészeti kiállításon, 1876-ban a budapesti Nemzetközi Régészeti Kongresszus kiállításán, 1878-ban pedig a nagyváradi kiállításon szerepelt. Az 1876–1889 közötti időben a gyűjteményt azonban a Magyar Nemzeti Múzeumnál visszartartották, számos visszakerő levél ellenére. Történt ugyanis, hogy 1877-ben a leletek legszébbjeit Rómer Flóris kérésére egy kiállításra kölcsön adták, s azokat Jósának csak hosszas utánjárás után sikerült visszaszereznie. Amikor már Jósa – aki „*maga volt az egylet*” – perrel fenyegetőzött, került csak vissza a régészeti gyűjtemény Nagykállóba, korábbi helyére, a vármegyeházára, majd letétként a reáliskolába.

A gyűjtemény hazakerülése újra meghozta Jósa András kedvét a régészkedéshez. Időközben – 1891-ben – Nyíregyházán Alpár Ignác tervei alapján elkezdték az új vármegyeháza építését is, ahol az Egészségügyi Osztály mellett a múzeum anyagának egy termet és egy helyiséget szántak, Jósa pedig felajánlotta gyűjteményét a megyének. A tárgyak 1892-ben kerültek a vármegyeházára. A régészkedő orvosnak azonban nemcsak a leletekre volt ideje figyelni. Jártában-keltében gyakran látta megyszerte a „*földpiramis*”-okat, a kunhalmokat. Különös érdeklődéssel fordult feléjük. Szabolcs vármegye területén körülbelül 50–60-

2 Istvánovits Eszter (szerk.): Egy nyíri tudós és polgár. Dr. Jósa András. Nyíregyháza, 2009. 24.

3 Csallány Dezső: Száz év méltatása. In: A Nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve 11. 1968. Nyíregyháza, 1969. 8.

Jós András

ra becsülte számukat. A kunhalmok titkainak feltárása mellett nagy érdeklődés övezte a földvárak eredetét. A szabolcsi földvárat elsőként 1894-ben Jós András kutatta meg a honfoglalás ezredik évfordulójára készülődés lázában.⁴

1895-ben a múzeumi tárgyak száma elérte az 1598 darabot. A gyűjtemény Nyíregyházán, a vármegyeházán 1899. május 9-én nyitotta meg kapuit a nagyközönség előtt. Ebből az alkalomból jelent meg a híres nyíregyházi Jós nyomdában Jós András tollából a Szabolcs Vármegyei Múzeum ő- és középkori tárgyainak repertórium. Az ünnepély nem úgy sikerült, ahogy Jós szerette volna, hiszen nem voltak jelen az Akadémia tagjai, sem a Nemzeti Múzeum, sem a Történeti Társulat vezetői. A megye vezetői nem ismerték fel, milyen jelentős a tudomány számára a bronz- és honfoglalás kori gazdag anyag. A csalódás ellenére Jós továbbra is dolgozott: rendezte a leleteket, gyűjtött, több cikket írt, amelyek főként a múzeum tárgyait magyarázták és régészeti eseményekről is beszámoltak.⁵

Jós azonban korántsem volt elégedett. A múzeum szépen gyarapodott, s kinőtte a rendelkezésre álló helyet. A gyűjtemény a doktor keze között nem maradt holt tárgyak halmaza. 1900-ban elkészült a vármegye monográfiája, amelyben több fejezetet írt: *Szabolcs vármegye fekvése, határai, területe és vízrajza; Szabolcs vármegye geológiája és Szabolcs vármegye őstörténete*. 1901-ben az őshalmok témájában négy cikket írt, az addig feltárt 15 halom ásatásakor szerzett tapasztalatokról.

Jós nemcsak külföldi, de magyarországi múzeumokat is előszeretettel látogatott, egy alkalommal például öt nap alatt hét dunántúli múzeumot keresett fel. Tapasztalatairól mindig beszámolt a *Nyírvidékben*.

Jós András 1906-ban, 40 éves közhivatali munka után vonult nyugdíjba, míg az orvosi praxist 1909-ben, 75 éves korában hagyta abba. Ettől kezdve csak szeretett múzeumának élt, közművelődési palotát álmódott a Károlyi térre (ma Benczúr tér).⁶ Idővel mindinkább igényelte, hogy valaki segítse munkáját a gyűjteményben. Pósta Bélától, a magyar tudós-társadalom egyik meghatározó alakjától kért a leltározáshoz segítséget. Pósta javaslatára a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőisége Létay Balázst nevezte ki a gyűjtemény rendezéséhez.⁷

1912. december 1-jére Jósának sikerült elérnie, hogy a megyegyűlés dr. Kiss Lajos (1881–1965) hódmezővásárhelyi néprajzost alkalmazza, azonban a hamarosan kirobbant első világháború katonáinak sorsát ő sem kerülhette el: 1914 decemberében bevonultatták, s kisebb-nagyobb megszakításokkal 1918. szeptember 5-ig szolgálatot teljesített.⁸ A múze-

4 Istvánovits Eszter i. m. 2009. 27–31.

5 Csallány Dezső i. m. 8.

6 Németh Péter: A 125 éves Jós András Múzeum. In: Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle 1993/4. Nyíregyháza, 1993. 360.

7 Németh Péter i. m. 359.

8 Jós András Múzeum. Nyírtelek, 2005. 1.

um a világháború kitörése alatt zárva volt. Az elhagyott gyűjteményeket ellepte a por és a pókháló. Jósa András magas kora, gyenge látóképessége, elerőtlenedése miatt szobáját csak ritkán hagyhatta el, de lázas állapotában is a Gáva-katóthalmi hunkori halom feltárása foglalkoztatta.⁹

Kiss Lajos végleges hazatérének másnapján, 1918. szeptember 6-án Jósa András 84 éves korában elhunyt. Az általa alapított és 50 éven át hűségesen gondozott múzeumát már életében is „*Jósa András Múzeumá*”-nak, vagy egyszerűen csak a „*Jósa Múzeum*”-nak hívták. Halála után a törvényhatósági bizottság hivatalosan is elkeresztelte a múzeumot a *Szabolcsvármegyei Jósa Múzeum* névre. Jósának köszönhetően mintegy 340 régészeti, múzeumi vonatkozású dolgot jelent meg, ebből 32 országos kiadványokban.

Kiss Lajos ugyan már itthon volt, de a múzeumigazgatói feladatokat 1923. december 29-ig Jósa András veje, dr. Dohnál József látta el.¹⁰ A múzeumi gyűjtemény ügyét illetékes helyen védte, fejlesztése, bővítése érdekében mindig szót emelt, sorsát szívében viselte. 1920-ban azonban szélütés érte Dohnált, a következő évben pedig a lábát is eltörte, a sok szenvedést követően is csak segítséggel tudott járni. Végül 1925. április 24-én hunyt el.¹¹

Ekkor Kiss Lajos lett a múzeum igazgatója, aki évről évre beszámolt a megye *Alispáni jelentéseiben* régészeti ásatásairól, az adományokról, a néprajzi gyűjtésekről, valamint közleményeiről. Az 1928. év nagy jelentőségű a Jósa András Múzeum történetében, mert a megye székházának bővítésekor a múzeum külön épületrészt kapott, amely 1 teremből és 6 szobából állt. Beköltözés után, májusban már meg is nyitották a csoportos látogatók és szakemberek számára. 1934-ben a kiállítási teremben Osváth Imre szobrászművész alkotását, Jósa András mellszobrát is elhelyezték. Közben Kiss Lajost a megyei könyvtár kezelésével is megbízták. A Jósa András halála után eltelt 30 év gazdag a gyűjtőmunkában. Honfoglalás kori sírleleteink sorában, országos vonatkozásban is, legkiemelkedőbb jelentőségű a geszterédi fejedelmi sírlelet, hazánk egyetlen aranszabályjával. Az ófehértói bronzkori arany kincslelet ugyancsak nagy méretű. Kiss Lajos irodalmi munkássága 9 könyvből és 212 néprajzi, régészeti dolgozatról, újságcikkből és jelentésből áll. A dolgozatok zöme nyíregyházi működése idejére esik. Néprajzi kutatómunkájának középpontjában az alföldi szegény emberek élete és kultúrája állt.¹²

A második világháború végén, 1945-ben bombatalálat érte az múzeumot, a tető leégett, az épületet bezárták. Szerencsére a múzeum tárgyai, ládába csomagolva nagyobb károsodás nélkül érték meg a Megyeháza pincéjében a város kétszeri el-, illetve visszafoglalásával járó veszedelmeket.¹³ Az 1945–1948 közötti időszak a múzeum második megalapítása korának is tekinthető. Kiss Lajos és Nyárády Mihály lelkes munkájának köszönhetően 1949-től ismét látogatható volt a nyíregyházi múzeum, három néprajzi terem és egy régészeti kiállítás várta az érdeklődőket.¹⁴ Még 1948. március 15-én az emberfeletti munkája elismeréseként az elsők között kapott *Kossuth-díjat* Kiss Lajos. 1948. szeptember 22-én, 36 éves nyíregyházi tartózkodás után Budapestre, a Néprajzi Múzeumba rendelték, ahol azt követően muzeológusként dolgozott.¹⁵

9 Csallány Dezső i. m. 8.

10 Jósa András Múzeum i. m. 2.

11 Nyírvidék XLVI: 94. 1925. április 26. 2.

12 Csallány Dezső i. m. 9.

13 Csallány Dezső i. m. 10.

14 Jósa András Múzeum i. m. 3.

15 Jósa András Múzeum i. m. 2.

Miután Kiss Lajos nyugdíjba vonult, a főispán a helyettesítésével Ósz Dénes festőművészt, Mikita Ilona tanárt, a Közgyűjtemények Országos Főfelügyelősege pedig Márkus Mihályt, az Országos Néprajzi Múzeum munkatársát bízta meg. Rövid ideig működtek. 1949 februárjában dr. Nyárády Mihályt (1889–1980) bízták meg a múzeum anyagának megóvásával, rendezésével és kiállításra való előkészítésével, majd 1951 és 1954 között az intézmény vezetője volt.¹⁶ Tiszteletdíjas múzeumvezetőként dolgozott, így fizetés helyett csak szerény tiszteletdíjat kapott. Elődje nyomdokain haladva fő feladatának a Nyírség néprajzi kincseinek feltárását tekintette. 1951-ben, a közgyűjtemények államosításakor kapta meg a múzeum a mai napig is használt *Jósa András Múzeum* nevet.¹⁷ Nyárády gyarapította az intézmény gyűjteményét, leltározta, rendezte és őrizte, de még így is maradt ideje tanulmányok készítésére. Mint a szabolcs-szatmári gyűjtés vezetője és fáradhatatlan munkása kiemelkedő teljesítményt nyújtott, ezért *miniszeri dicséret*ben részesült. Akkorra néhány dolgozata a tudományegyetemek néprajzi tanszékein már kötelező olvasmány volt.

1953-ban helyezték Nyíregyházára Szegedről dr. Csallány Dezső (1903–1977) régészt, s a következő évben, 1954. augusztus 1-jén megbízták a Jósa András Múzeum vezetésével.¹⁸ 1962-ig az intézmény muzeológusaként és igazgatójaként dolgozott, majd azt követően a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeum Igazgatóságának igazgatója 1972-es nyugdíjazásáig. Csallány Dezső igazgatóságának első évtizedét a múzeumi munka újraindítása jellemezte. 1955-ben elkezdődött az 1868 óta összegyűlt teljes múzeumi gyűjteményállomány feldolgozása és kartonozása. A tárgyakat gyűjteményekre válogatták szét, azonosították, átletlározták.¹⁹ Az egyre gyarapodó kollekció teremtette helyhiányt csökkentették azzal, hogy 1957-ben a rendőrség által átadott belvárosi emeletes épületet a mai Luther út 6. szám alatt átadták múzeumi hasznosításra. Itt nyíltak meg 1960-ban a múzeum állandó kiállításai, míg az irodák és a raktárak továbbra is a Megyeházán maradtak. 1962-ben, mint mindenütt az országban, a múzeumi hálózat a Megyei Tanácsok fenntartása alá került, s a tanácsosítással a Jósa András Múzeum egyben megyei múzeummá is vált.²⁰

Csallány összegezte Közép-Európa avar kori leletanyagát és megalkotta a gepida corpust. A *Jósa András Múzeum Évkönyvének* (JAMÉ) alapítója és első szerkesztője, valamint 1965-től a *Szabolcs-Szatmári Múzeumi Füzetek* szerkesztője. Szakírásait nemcsak saját múzeumának kiadványában adta közre, hanem számos szakcikkét közölte az *Archaeológiai Értesítő*, s más szakmai orgánumok is. Munkája elismeréseként 1968-ban *Rómer Flóris-emlékéremmel*, míg 1972-ben *Móra Ferenc-emlékéremmel* tüntették ki. 1972-ben Csallány Dezső nyugállományba vonult, helyére a nyíregyházi születésű dr. Dienes István (1929–1995) régészt nevezték ki megyei múzeumigazgatónak. Ő azonban nem egészen másfél év után lemondott, s visszatért korábbi munkahelyére, a Nemzeti Múzeumba. Rövid hivatali ideje ellenére mégis sikerült megszerveznie a múzeum anyagának átköltöztetését a Benczúr tér 21. szám alatt található saroképületbe. Az átköltöztetés befejezését azonban már Dienes utóda, dr. Németh Péter hajtotta végre.

A Jósa András Múzeumnak otthont adó oszlopos, timpanonos bejáratú, neoklasszicista saroképület 1925 őszére épült fel Maróthy Kálmán tervei alapján. Eredetileg a Magyar Királyi Pénzügyigazgatásnak adott otthont, s ezt a funkciót 1949-ig be is töltötte. Az impozáns épület 1950 és 1955 között a megyei tanács egyes szakigazgatási szerveinek adott

16 Csallány Dezső i. m. 10.

17 Jósa András Múzeum i. m. 3.

18 Jósa András Múzeum. i. m. 3.

19 Csallány Dezső i. m. 10.

20 Jósa András Múzeum i. m. 3.

A Józsa András Múzeum épülete

helyet, majd 1972-ig az MSZMP pártbizottságának székháza. Itt volt a *Kelet-Magyarország* szerkesztősége és több társadalmi-politikai szervnek is otthona, többek között a KISZ-bizottságnak valamint a Munkásörtség parancsnokságának.²¹ Miután a Szarvas utca sarkán 1971-ben felépült az MSZMP-nek otthont adó új, hasáb alakú toronyház, kezdetét vette a Józsa András Múzeum átköltöztetése a Megyeházáról a Benczúr tér 21. szám alatti saroképületbe, oda, ahová egykor maga dr. Józsa András is egy *közművelődési palotát* álmódott. Németh Péter a levéltárral megegyezve döntött úgy, hogy a palota földszinti részét a levéltár, míg két emeleti traktusát a múzeum veszi birtokba. Az állandó kiállítások elkészültével az épület 1974. március 4-én nyitotta meg kapuit a látogató közönség előtt.

Dr. Németh Péter múzeumigazgató célja a múzeumügytől, a múzeumi kultúrától elszakított, elszoktatott lakossági rétegek ismételt megnyerése volt. Ehhez azonban a hálózat rekonstrukciójára volt szükség, mind a fogadóépületeket, mind pedig a kiállításokat tekintve, éppen akkor, amikor a tanácsi erőforrások központi intézkedések nyomán apadni látszottak. Mégis, minden gazdasági nehézség ellenére, az elmúlt tíz évben jelentős gyarapodásnak lehettünk tanúi: a megyei múzeum épülete nyolcéves kényszerű várakozás után 1982-re teljes egészében megújult, felújították a vajai kastélyépületet, a nagykállói Korányi-emlékházat, a tiszacsécei Móricz-házat, s folyamatban volt a Báthori István Múzeum teljes rekonstrukciója is. Új múzeumokkal, kiállítóhelyekkel gyarapodott az igazgatóság: 1976-ban nyitotta meg kapuit a mátészalkai Szatmári Múzeum, a következő évben a vajai Úttörő Múzeum, 1979-ben a Sóstói Múzeumfalú, 1980-ban a szabolcsi Mudrany-kúria (ahol a Józsa András Múzeum iparművészeti anyagának jelentős részét állították ki), a vásá-

21 Józsa András Múzeum i. m. 3.

rosnaményi iskolatörténeti gyűjtemény, 1982-ben a tiszavasvári Vasvári Pál Múzeum, míg 1981-ben a kisvárdai Rétközi Múzeum és a tiszaberceli Bessenyei-emplékház.²²

Németh Péter vezetésével 1986 nyarán, Bene János és Szikora István közreműködésével sikerült kiadni és hazahozni a nyíregyházi tűzoltók 1945-ben Ausztriában elrejtett kincseit.²³ Nagy évfordulója volt a Jósa András Múzeumnak az 1993. esztendő, hiszen alapításának 125. jubileumát ünnepelte az intézmény. Ugyanebben az évben nyílt meg Kállay Kristófnak, a Máltai Lovagrend szentszéki nagykövetének adományából létrehozott Kállay Gyűjtemény is a Nyírvíz-palotában, a Széchenyi utca 1. szám alatti második emeleti lakásban. Nem sokkal ezután a megyei levéltárral a társbérlet is megszűnt 1999-ben, amikor a levéltár anyagát az új, a múzeummal szomszédos épületbe költöztették át.

2003. július 1-jén a Jósa András Múzeum igazgatójává dr. Dám Lászlót nevezték ki. Vezetésével kezdődtek meg a múzeumépület rekonstrukciós munkálatai, s 2008-ra fejeződött be az épület belső felújítása. A csaknem 400 millió forintért korszerűsített intézményt 2008. május 16-án nyitották meg újra a látogatók előtt, akik a *Dürer és kora* kiállítást tekinthették meg első rendezvényként. A megújult intézmény állandó kiállításai is új köntösben várták a látogatókat.

2008. július 1-jétől a múzeum új igazgatója dr. Bene János lett. Szintén ebben az évben készült el a Jósa András életéről szóló film. A film érdekessége, hogy a szereplők egyetlen kivételtől eltekintve, mind amatőrök a színeszetben. Csak az ifjúkori Jósa megformálására kértek fel hivatásos színészt. A többi szereplő a régészet iránt érdeklődő Múzeum Baráti Kör tagjaiból, ásatási munkásokból, a nyíregyházi és a megyei múzeumok kollégáiból, régészeiből került ki. Az idősödő Jósát Németh Péter címzetes megyei múzeumigazgató alakította. Szívesen tette, mert nagy elődje egész munkássága során a példaképe volt. Dr. Bene János múzeumigazgató idején, 2009 nyarán nyitotta meg kapuit a látogatók előtt a *Nyíregyháza katonasága 1869–1944* című katonatörténeti tárlat. Az igazgató ezenkívül halhatatlan érdemeket szerzett a Nyíregyházi Huszártalálkozók megrendezésében is. 2013. január 1-jén a Megyei Múzeumok Igazgatósága megszűnt, s a Nyíregyházán lévő intézmények a helyi önkormányzat fenntartásába kerültek át.

Dr. Bene Jánost kilenc igazgatói éve után, mandátuma leteltével dr. Rémiás Tibor történész váltotta 2017. április 1-jén A Jósa András Múzeum igazgatói székében. Igazgatói működése alatt, 2017. december 1-jén a Városházán megrendezésre került A Jósa András Múzeum Napja, amely egyben a 150 esztendőös intézmény jubileumi évének nyitónapját is jelentette. Az ünnepségen dr. Rémiás Tibor igazgató nemcsak a 2017-es év múzeumi tevékenységét idézte fel, hanem szólt a jövőről is, kiemelve a Seuso-kincs érkezését, valamint a 2018-ban 25 éves fennállását ünneplő Kállay Gyűjteményt is. A múzeum vezetője a beszéde végén hivatalosan is megnyitotta az egy esztendeig tartó jubileumi évet.²⁴

2018. január 26-án, a jubileumi év keretében új sorozatként indult útjára az intézményben a *Múltunkról a jövőnek* című kamarakiállítás-sorozat, amely érdekes és látványos tárgyakat, leleteket, valamint emlékeket mutat be a 150 éves Jósa András Múzeum gyűjteményéből.

22 Németh Péter: Szabolcs-Szatmár Megyei Múzeumok 1974–1984. In: Pedagógiai Műhely X. 4. 1984. december. 53–54.

23 Németh Péter: Beszámoló az 1986. június 23-a és 28-a között Linz-Bergben végzett régészeti feltárásról. In: Jósa András Múzeum Évkönyve 33–35. 1990–1992. Nyíregyháza, 1993. 249.

24 Megkezdődött a Jósa András Múzeum jubileumi éve. <http://www.szon.hu/megkezdodott-a-josa-andras-muzeum-jubileumi-eve/3697828>

Még 2017 szeptemberében jelent meg a *Magyar Közönyben* az a kormányhatározat, amely szerint az úgynevezett Seuso-kincs (amely „*az egykori Pannonia provincia területén fellelt, az egyetemes antik kultúra egyik legnagyobb értékű lelete*”) magyarországi bemutatására Székesfehérvár, Zalaegerszeg, Kaposvár, Kecskemét, Miskolc, Nyíregyháza megyei jogú városokban vándorkiállítást szerveznek.²⁵ Ebből az alkalomból 2017 októberében egy szakmai delegáció jelent meg a Jósa András Múzeumban, biztonságtechnikai szempontból megvizsgálták a kiállítóhelyet, s eldöntötték, hogy az épületben hol lesz megtekinthető a leletgyűttes, mekkora alapterületen, és milyen munkálatok szükségesek ahhoz, hogy minden elvárásnak megfeleljen az intézmény.²⁶

A Seuso-kincset bemutató tárlat ünnepélyes megnyitójára végül 2018. március 27-én került sor, amelyet hatalmas érdeklődés övezett. Az április 4-i állapot szerint a kimondottan erre a célra létrehozott online felületen már 18.589 ember regisztrált, hogy megtekinthesse a Seuso-kincset a Jósa András Múzeumban. A kiállítással kapcsolatos múzeumpedagógiai foglalkozások is rendkívül népszerűek voltak, a tárlat félidejénél már 110 csoport jelentkezett be, de a szervezők készültek a maratoni napokra is, ugyanis április 6-án és április 14-én reggel nyolctól éjfélig volt nyitva a múzeum. A Seuso-kincs bemutatása kétségkívül a jubileumi év legnagyobb attrakciója volt. Az intézmény történetében egyedülálló volt, hogy 3 hét alatt tulajdonképpen az éves látogatottságát – közel 22 000 fő – produkálta a múzeum ezzel a különleges tárlattal. A Seuso-kincset bemutató tárlat április 15-i zárását követően a Jósa András Múzeumban egy rövid pihenő következett, hogy a kiállítóhelyiség június 23-án már Munkácsy Mihály festőművész 50 festményének adjon helyet.

A „rövid pihenő” ideje alatt, május 3-án került sor a *Karddal gyógyítsd ezt a kórságot!* című kardtörténeti kiállítás megnyitójára, ahogyan a múzeum bejárata előtt lévő orosz-lánszobor lábának restaurálása is ebben az időszakban valósult meg. Még 2017. október 25-én írt alá megállapodást egymással az I. Nyíregyházi Lions Klub soros elnöke, Demarcsek György és dr. Rémiás Tibor múzeumigazgató azzal kapcsolatban, hogy a Lions Klub a múzeum épülete előtt található egyik oroszlán lábát restaurálja.²⁷ Ez végül 2018. május 23-án valósult meg, s ebből az alkalomból megérkezett a vásárosnaményi Beregi Múzeum található másik két oroszlánszobor is.²⁸ A Jósa András Múzeum gyűjteményébe 1954-ben összesen négy oroszlán szobor került, ebből kettőt 1976-ban a Jósa András Múzeum elé helyeztek ki, míg a másik kettő a vásárosnaményi Beregi Múzeumba került. Erre az alkalomra, hogy elkészült ez a projekt, mind a négy oroszlán – tehát az ikerpárok is itt vannak – megtekinthető.

Ezek mellett 2018. június 27-én a Magyar Posta bélyeget adott ki a 150 éves Jósa András Múzeum tiszteletére, amely június 29-én került forgalomba. A hivatalos forgalomba kerülő bélyegen – amely négy címletet tartalmazó kisív formátumban jelent meg – a polihisztor Zahoray János festőművész által készített portréja mellett a múzeum homlokzata, az intézmény egyik legszebb kincse, a Rakamazon talált honfoglalás kori kaftánveret és a nyíregyházi huszárszobor kapott helyet.²⁹

25 Hat vidéki városba is elviszik a Seuso-vándorkiállítást. <https://24.hu/belfold/2017/09/12/hat-videki-varosba-is-elviszik-a-seuso-vandorkiallitast/>

26 Szenzáció! Nyíregyházára érkezik a Seuso-kincs. <https://www.nyiregyhaza.hu/szenzacio-nyiregyhazara-erkezik-a-seuso-kincs-2017-11-04>

27 Lábsztori a múzeumban. <http://www.szon.hu/labsztori-a-muzeumban/3659668>

28 Kinőtt az oroszlán lába. <https://www.nyiregyhaza.hu/kinott-az-oroszlán-laba-2018-05-23>

29 Bélyeggel tiszteleg a Magyar Posta a nyíregyházi múzeum előtt. <https://www.nyiregyhaza.hu/belyeggel-tiszteleg-a-magyar-posta-a-nyiregyhazi-muzeum-elott-2018-06-27>

Részlet a „Munkácsy 50” című kiállításból

2018. június 23-án, a Múzeumok Éjszakája keretében nyitotta meg kapuit a *Munkácsy 50* című kiállítás a Jósa András Múzeumban. Az ünnepélyes megnyitó után Munkácsy Mihály harminc festményét csodálhatták meg az érdeklődők a múzeumban, ugyanis a másik húsz kép ekkor még Szentpéterváron, az Ermitázsban volt látható, amelyek Nyíregyházára augusztus 13-án érkeztek meg. A Jósa András Múzeumban életre hívott tárlaton Pákh Imre gyűjteményének darabjait a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum fotódokumentációi egészítik ki, hogy a látogatók minél teljesebb képet kaphassanak a festő munkásságáról. A vándortárlat útját folyamatosan nagy figyelem övezi, a gyűjteményt Pákh Imre és a Munkácsy Alapítvány „utaztatja” a világ minden tájára, s ez a negyvenedik helyszín, ahol megtekinthetik a XIX. századi műalkotásokat. A múzeum falain a 350 ismert Munkácsy-műből ötven mutatja be a Békéscsabától Párizson át Luxemburgot bejárt festő munkásságát.³⁰

A jelenleg megyei hatókörű városi múzeumként működő Jósa András Múzeum a megye és Nyíregyháza egyik legfontosabb kulturális központja, amely állandó és időszakos kiállításával várja minden héten keddtől vasárnapig a látogatókat. A Múzeumok Majálisa és a Múzeumok Éjszakája, valamint számos helyi és országos szintű kulturális program résztvevője vagy szervezője. 2018. december 1-jén A Jósa András Múzeum Napja keretében pedig két évfordulóról is megemlékezést tartottak, hiszen a névadó Jósa András születésének 183., valamint az intézmény fennállásának 150. évfordulóját ünnepelték meg.

Holmár Zoltán

30 Munkácsy Mihály alkotásai a Jósa András Múzeumban. <http://www.szon.hu/munkacsy-mihaly-alkotasai-a-josa-andras-muzeumban/3900722>